

C/2024/3661

26.6.2024

Rezolucja Europejskiego Komitetu Regionów „Odnowiona polityka spójności po 2027 r. niepozostawiająca nikogo w tyle. Odpowiedzi KR-u na sprawozdanie Grupy Wysokiego Szczebla ds. Przyszłości Polityki Spójności oraz na 9. sprawozdanie na temat spójności”

(C/2024/3661)

EUROPEJSKI KOMITET REGIONÓW (KR),

UWZGLĘDNIAJĄC

- sprawozdanie grupy specjalistów wysokiego szczebla ds. przyszłości polityki spójności (zwane dalej „sprawozdaniem grupy wysokiego szczebla”),
- *dziewiąte sprawozdanie na temat spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej* (zwane dalej 9. sprawozdaniem na temat spójności),
- opinię z 29 listopada 2023 r. *Przyszłość polityki spójności po 2027 r.*,
- zbliżającą się debatę na temat programu strategicznego Unii Europejskiej,

1. Z zadowoleniem przyjmuje **sprawozdanie grupy wysokiego szczebla i 9. sprawozdanie na temat spójności** jako solidny wkład w debatę na temat przyszłości polityki spójności.

2. Przypomina, że „spójność gospodarcza, społeczna i terytorialna” to **zasadniczy cel UE** zapisany w art. 3 Traktatu o Unii Europejskiej (TUE) oraz że ten cel zostaje poprzez art. 174 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE) przełożony na polityki ukierunkowane terytorialnie, zmniejszające dysproporcje między różnymi regionami europejskimi w duchu pomocniczości i solidarności.

3. Podkreśla wyjątkową wartość dodaną polityki spójności, która przyczynia się do osiągnięcia tego celu poprzez wspieranie strategicznych inwestycji i konwergencji między regionami, w tym regionami najbardziej oddalonymi zdefiniowanymi w art. 349 TFUE, obszarami wiejskimi i innymi obszarami określonymi w art. 174 TFUE ⁽¹⁾.

4. Apeluje, aby polityka spójności po 2027 r. obejmowała na szczeblu UE ukierunkowanie regionalne i konkretne środki wydzielone na regiony, w których istnieją obszary objęte art. 174, oraz aby intensywność pomocy osiągnęła minimalny próg w umowach partnerstwa. Ewentualnie może to dotyczyć również innych polityk w budżecie UE, które mają wymiar terytorialny, w tym następcy NextGenerationEU.

5. Uważa, że we wszystkich odpowiednich programach i strategiach politycznych UE, w szczególności we wszystkich funduszach strukturalnych, konieczna jest ogólna i przekrojowa reakcja budżetowa, wraz z dodatkowymi środkami finansowymi, na wyzwania demograficzne, aby skuteczniej niwelować różnice społeczne, gospodarcze i terytorialne niekorzystnie wpływające na europejskie regiony dotknięte wyludnieniem. Zachęca do zbadania możliwości stosowania klasyfikacji terytorialnych, które lepiej odpowiadają rzeczywistemu problemowi występującemu na każdym obszarze, niezależnie od tego, czy są to obszary na poziomie NUTS3, czy też – poniżej niego – lokalne jednostki administracyjne, które w niektórych przypadkach z nimi sąsiadują.

6. Podkreśla, że sukces ten opiera się na **podstawowych wartościach stanowiących podwaliny polityki spójności** od początku jej istnienia: modelu zarządzania dzielonego na poziomie niższym od krajowego, zasadach dodatkowości, solidarności między obszarami Unii, partnerstwa i wielopoziomowego systemu rządzenia oraz wsparciu dla rozwiązań terytorialnych.

7. Podkreśla, że polityka spójności ma zasadnicze znaczenie dla zapewnienia zrównoważonego charakteru jednolitego rynku europejskiego, wdrożenia programu Unii Europejskiej na rzecz konkurencyjności na wszystkich terytoriach europejskich, przezwyciężenia krajowych barier utrudniających funkcjonowanie jednolitego rynku oraz złagodzenia niezamierzonych skutków terytorialnych jego budowy.

⁽¹⁾ Art. 174 TFUE stanowi, że szczególną uwagę poświęca się obszarom wiejskim, obszarom podlegającym przemianom przemysłowym i regionom, które cierpią na skutek poważnych i trwałych niekorzystnych warunków przyrodniczych lub demograficznych, takim jak najbardziej na północ wysunięte regiony o bardzo niskiej gęstości zaludnienia oraz regiony wyspiarskie, transgraniczne i górskie.

8. Jest przekonany, że zreformowana polityka spójności po 2027 r. musi pozostać głównym narzędziem inwestycji i musi opierać się na tych podstawowych zasadach, a jednocześnie **reagować na nowe nierówności oraz pogorszenie istniejących strukturalnych podatności na zagrożenia** i rozbieżności opisane w ustaleniach 9. sprawozdania na temat spójności i sprawozdania grupy wysokiego szczebla. Powinna również przyczynić się do zaspokojenia potrzeb inwestycyjnych szacowanych przez Komisję Europejską na 650 mld EUR w inwestycjach publicznych i prywatnych rocznie w ciągu następnej dekady, tak aby zrealizować zobowiązania UE w zakresie transformacji ekologicznej i cyfrowej.

9. Uważa, że konieczne jest uproszczenie zarządzania funduszami polityki spójności i ich kontroli, i w tym celu proponuje, aby podczas określania pomocy obciążenia administracyjne były ustalane przez Komisję i państwa członkowskie z uwzględnieniem cech charakterystycznych, wyróżników i celów regionów. Podkreśla również specyfikę regionów najbardziej oddalonych, terytoriów o niekorzystnych warunkach naturalnych lub obszarów stojących w obliczu wyzwań demograficznych i wzywa do zastanowienia się nad wprowadzeniem odstępstw od niektórych obowiązków, gdyż w większości przypadków mogą się z nich skutecznie wywiązać jedynie ci beneficjenci, którzy mają większy budżet, lepsze wyposażenie i licniejszą populację.

10. Sądzi, że należy stale dbać o to, by zdolności administracyjne państw członkowskich i ich regionów w zakresie zarządzania funduszami europejskimi były odpowiednio wzmacniane dzięki istnieniu w terenie wyspecjalizowanego ekosystemu zarządzających funduszami europejskimi.

11. Podkreśla kluczową rolę polityki spójności we wspieraniu społeczności i regionów w **opracowywaniu lokalnych rozwiązań w zakresie transformacji ekologicznej, cyfrowej i demograficznej**, które są bardzo potrzebne do przezwyciężenia problemu „geografii niezadowolenia” i zachowania wiary w Unię Europejską dzięki uwzględnieniu celów zrównoważonego rozwoju oraz potrzeby stawienia czoła wyzwaniom demograficznym, do przeciwdziałania wyludnianiu się obszarów wiejskich, a także do zapewnienia sprawiedliwej transformacji dla wszystkich regionów.

12. Zgadza się z ustaleniami zawartymi w sprawozdaniu grupy wysokiego szczebla, aby **dodać do polityki spójności wymiar antycypacyjny i transformacyjny** z zamiarem wspierania **strategii transformacji regionalnej i strategii sprawiedliwej transformacji** za pośrednictwem **polityki przemysłowej i energetycznej ukierunkowanej terytorialnie oraz innowacji ukierunkowanych terytorialnie** w celu wzmocnienia odporności i konkurencyjności UE jako całości, a także jej strategicznej autonomii – z uwzględnieniem specyficznych uwarunkowań regionów najbardziej oddalonych i ich ogromnej podatności na zagrożenia.

13. Przypomina, że potrzebne są przewidywalne i stabilne ramy polityki spójności oraz jednocześnie większa elastyczność dla władz szczebla niższego niż krajowy.

14. Podkreśla w tym kontekście potrzebę wykorzystania doświadczeń uzyskanych z międzyregionalnych inwestycji innowacyjnych (I3) w ramach **partnerstw na rzecz innowacji regionalnych** jako pomostu między strategiami inteligentnej specjalizacji a innymi politykami UE w celu promowania transformacji terytorialnej opartej na innowacjach, przy jednoczesnym wspieraniu spójności terytorialnej i eliminowaniu pułapki rozwojowej niektórych regionów europejskich. Zwraca uwagę na potrzebę dalszego pomagania mniej innowacyjnym regionom w uczestniczeniu w globalnych łańcuchach wartości, a także w zwiększaniu zdolności do uczestniczenia w partnerstwach z innymi regionami.

15. Przypomina, że zgodnie z art. 3 TUE **polityka spójności i rynek wewnętrzny** stanowią podstawę społecznej gospodarki rynkowej UE i zapewniają wszystkim regionom możliwość wykorzystania okazji stwarzanych przez rynek wewnętrzny.

16. Apeluje, by **polityka spójności pozostała podstawowym filarem modelu zrównoważonego rozwoju UE** oraz centralną, długoterminową i zdecentralizowaną polityką inwestycyjną dla wszystkich regionów w kontekście wieloletnich ram finansowych po 2027 r. Podkreśla, że dla wielu regionów polityka spójności stała się głównym źródłem inwestycji publicznych.

17. Z zadowoleniem przyjmuje wprowadzenie „złotej reguły współfinansowania” w zreformowanych ramach zarządzania gospodarczego na 2024 rok, zgodnie z którą współfinansowanie środków UE jest wyłączone z obliczeń wydatków netto.

18. Podtrzymuje swoje poprzednie stanowisko, że **kompleksowa reforma polityki spójności** jest potrzebna, zwłaszcza w celu przyspieszenia realizacji finansowych aspektów polityki bez kwestionowania wspomnianych powyżej podstawowych zasad polityki spójności.

19. Dodaje, że w celu zapewnienia stosowania **zasady „nie szkodzić spójności”** inne polityki UE i polityki krajowe powinny przyczynić się do celu zmniejszenia nierówności ekonomicznych, społecznych i terytorialnych w UE, a zatem powinny zostać zreformowane, co gwarantowałoby spójność i komplementarność różnych polityk UE.

20. Zauważa w szczególności, że przewidywalne przyszłe rozszerzenie Unii Europejskiej będzie wymagało nowych i znacznych zasobów, które należy uzyskać za pomocą różnych środków, przy czym w żadnym wypadku nie może to doprowadzić do zmniejszenia dostępnych środków z polityki spójności na jednego mieszkańca – stanowiących jeden z dwóch filarów Unii Europejskiej, obok samego wspólnego rynku.

21. Zdecydowanie ostrzega przed jakąkolwiek pokusą, by w imię efektywności opracowywać przyszłe polityki i programy UE **udające promowanie spójności za pomocą scentralizowanego i uniwersalnego podejścia**. Takie scentralizowane podejście okazałoby się nie tylko nieskuteczne w odniesieniu do konkretnych potrzeb terytorialnych i celu, jakim jest zmniejszenie dysproporcji regionalnych – w tym subregionalnych. Powodowałoby ono także brak odpowiedzialności niezbędnej do zapewnienia długoterminowych inwestycji w każdym regionie. Ponadto mogłoby nawet doprowadzić do tego, że przy przydziale środków kierowano by się względami politycznymi, a nie wyzwaniem stojącym przed regionami. W związku z tym niezbędne jest regionalne zarządzanie polityką spójności. Podkreśla w tym względzie, że kilka badań i specjalne sprawozdanie Europejskiego Trybunału Obrachunkowego 26/2023 wykazały ograniczenia modelu realizacji opartego na wynikach. Wzywa zatem Komisję do wyciągnięcia wniosków z tych ograniczeń na okres po 2027 r., a także do należytego uwzględnienia zaleceń zawartych w sprawozdaniu grupy wysokiego szczebla w tej sprawie. Zwraca również uwagę na to, że Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności, jako narzędzie nadzwyczajne, ma znacznie mniej redystrybucyjny charakter niż polityka spójności.

22. Opowiada się za tym, aby przyszła polityka spójności działała pod egidą **jednolitych ram strategicznych w celu uniknięcia** fragmentacji środków i przepisów finansowych. Nalega, aby obejmowało to Społeczny Fundusz Klimatyczny, finansowanie rozwoju obszarów wiejskich i inne istotne instrumenty UE. Ten „europejski pakt partnerstwa” powinien opierać się na wcześniejszych inicjatywach, zapewniać spójność i kierunkowość we wdrażaniu polityk, w tym poprzez konkretne cele, a także powinien przekazać wdrażanie władzom lokalnym i regionalnym.

23. Zwraca uwagę, że od chwili powstania polityka spójności **zawierała program reform** wspierający zrównoważone inwestycje w warunki ramowe sukcesu. Podkreśla, że była to pierwsza polityka UE zawierająca kompleksowe ramy realizacji celów. Sugeruje, że w przyszłości te aspekty polityki spójności należy oceniać na podstawie wniosków **wyciągniętych z wdrożenia RRF** bez kwestionowania podstawowych zasad tej polityki.

24. Przyjmuje z zadowoleniem propozycję usprawnienia procedur administracyjnych, ograniczenia formalności papierowych i przyjęcia skutecznego podejścia do uproszczenia procesów i łatwiejszego ich stosowania. Jest bardzo ważne, by uelastyczyć wdrażanie funduszy strukturalnych na obszarach wiejskich, które są najbardziej dotknięte spadkiem liczby ludności. Umożliwiłoby to łączne wykorzystywanie tych funduszy w ramach tego samego projektu, przewidywanie płatności zaliczkowych i zapewnienie komplementarności z instrumentami finansowymi.

25. Podkreśla, że RRF jest funduszem reagowania kryzysowego utworzonym w celu zaradzenia wpływowi kryzysu na gospodarkę krajową państw członkowskich, a **polityka spójności jest polityką strategicznych inwestycji długoterminowych**, która jest wspólnie opracowywana i wdrażana na szczeblu niższym niż krajowy, zgodnie z konkretnym modelem realizacji opartym na podstawowych zasadach, które należy zachować i wzmacniać.

26. Potwierdza, że polityka spójności jest elementem spajającym Europę. Zaznacza, że **wszystkie regiony europejskie powinny nadal kwalifikować się do finansowania w ramach polityki spójności** w przyszłości oraz że obejmuje to również wzmocnioną europejską współpracę terytorialną (EWT).

27. Zwraca uwagę na wkład polityki spójności w integrację, rozwój gospodarczy i **budowanie zdolności nowych krajów członkowskich oraz krajów kandydujących lub potencjalnych krajów kandydujących do Unii Europejskiej** (w tym za pośrednictwem programów EWT). Należy utrzymać tę rolę w przyszłej polityce spójności, przy aktywnym zaangażowaniu władz lokalnych i regionalnych.

28. Podkreśla, że czerpanie korzyści z odnowionej polityki spójności wymaga **dużej widoczności politycznej i silnego przywództwa na rzecz spójności oraz odpowiedniej struktury administracyjnej w następnej Komisji Europejskiej**, jak również wzmocnienia zdolności na szczeblu państw członkowskich i szczeblu niższym niż krajowy poprzez m.in. zrównoważone inwestycje w potencjał administracyjny.

29. Wskazuje, że w 9. sprawozdaniu w sprawie spójności podkreślono, że obszary wiejskie, górskie, wyspiarskie i słabo zaludnione nadal borykają się ze szczególnymi wyzwaniami, które utrudniają wzrost gospodarczy i rozwój i wynikają z mniejszej łączności fizycznej i cyfrowej lub z ograniczonych możliwości kształcenia i szkolenia. Zaznacza, że unijna polityka spójności odegrała kluczową rolę – zwłaszcza na obszarach wiejskich – w ograniczaniu ubóstwa i osiąganiu postępów w zakresie włączenia społecznego. Wzywa do dalszego zaangażowania w następnym okresie programowania.

30. Z zadowoleniem przyjmuje wspólny apel **Sojuszu na rzecz Spójności** z marca 2024 r. o „odnowioną politykę spójności po 2027 r. niepozostawiającą nikogo w tyle” i wzywa wszystkich do podpisania wspólnego apelu.

31. Z niecierpliwością czeka na **konkluzje Rady w sprawie przyszłości polityki spójności** i oczekuje, że Rada Europejska przyjmie program strategiczny na lata 2024–2029 w odpowiedzi na zalecenia polityczne zawarte w sprawozdaniu grupy wysokiego szczebla.

32. Zobowiązuje swojego przewodniczącego do przekazania niniejszej rezolucji Komisji Europejskiej, Parlamentowi Europejskiemu, prezydencji belgijskiej, węgierskiej i polskiej w Radzie UE oraz przewodniczącemu Rady Europejskiej.

Bruksela, dnia 18 kwietnia 2024 r

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Vasco ALVES CORDEIRO
